

Závada Péter**Mész (2015)****Mész**

Aligha kétséges, hogy a mészkő minden formája, tehát a te csontjaid egy része is, valamikor oldott állapotban volt a tengerben, anya. Legalábbis ezt olvastam valami képes ismeretterjesztő újságban, amikor beültem melléd, egy kikapcsolt fodrászbúra alá — a tiéd megnyugtatóan zúgott. Aztán fizikai folyamatok következtében csapódtál ki, élő szervezetek közbenjárásával választódtál ki. A széndioxidban gazdag esővizek bontani kezdték a föld megmerevedési kérgét — írták, én pedig ebből arra következtettem, hogy roppant mennyiségű, erősen koncentrált szénsavas oldatként jutottál a tengerbe – a búra zúgása mintha a tengeré. Helyenként a koncentráció oly fokot ért el, hogy a mészkő mint iszap rakódott le. Jelenleg is találni még igen nagy mélységben is mészsizapot. Úgy látszik, azóta is egyre képződsz. A mészkő kitűnő építő anyag. A tömött mészkőből égetik a meszet. Miután meghaltál, apa beidőzített egy tisztasági festést. A mészégetés alapanyaga a mészkő, kalcium-karbonát. Apró kalcitkristályokból állsz, anya. Ezer Celsius-fok körüli hevítés hatására szén-dioxidra és kalcium-oxidra esel szét. A szén-dioxid a lelked. Apával úgy döntöttünk, hogy szép gyöngén megfogjuk az elégett csontjaidat, az elégett véredet, és a mészhabarcs közé keverünk, noha már abban is te voltál. Aztán amit estig raktunk, leomlott reggelre.

Hanem a semmit

Nem a gyász terjed szét bennem, inkább üresség ez, mint ahogy a vakok sem a sötétet látják, hanem a semmit. A semmit persze nem tudjuk elképzelni, az üresség értelemben vett vákuum voltaképp nincsen. Gondolj csak bele, sokáig azt hitték, légüres tér veszi körül, pedig a Holdnak is van egy egészen vékony és ritka légköre. A könnyebb atomokat magával sodorja a napszél, de néhány nehezebb a felszín közelében marad. Álmomban megtalálni

téged az utca forgatagában: mintha
az univerzumban egy idegen élet
nyomait kutatnám. Félek, hogy olyan
vagy, mint egy civilizáció, ami azelőtt
elpusztítja magát, hogy hírt adhatna
létezéséről. Ha mégis találkoznánk,
elmondanám, ami egy ideje foglalkoztat:
hogy az éjszaka csak a bolygó ránk
vetülő árnyéka, hogy az emléked is,
mint a ritka légkör: még bőven
meg lehet fulladni benne.

Roncs szélárnyékban (2017)

Hely az időnek

(1)

Létezik egy part, ahol most néhány
perccel később van. Ott már tudom,
hova fut ki ez az utca, amelynek innen
még nem látszik a vége.

Egy tengerre merőleges sikátorba torkollik,
ahová rendszeresen zavarodott sirályok
sodródni be, hogy soha többé
ne találjanak vissza a vízhez.

Azon a parton a házak, akár a napraforgók,
észrevétlenül fordulnak a fény irányába,
és az átmenet nélkül beálló sötét
minden este új nevet ad a tereknek.

Ott már tudom, hogy az órák bennem
öltének testet, és nincs elég hely
az egyre halmozódó időnek. Ami eljövendő,
kiszorítja azt, aminek vége.

(2)

Mindig két esemény között állok.
Kitámasztom őket, nem engedem,
hogy egybeomoljanak.

Kezem a jövő falára simul.
Gyanútlanul rámarkol a hűvös kilincsre
az ajtón, melyen hamarosan benyitok.

Meglehet, hogy mégis tud valamit,
amit én még csak nem is sejtek.
Magától nyúl oda, ahova kell,
mindennap kicselezi helyettem a halált.

(3)

Nem érek véget a bőrömnél.
Határait, mint egy trapéz szarait,
átlépelem, túlradok megismerhető
partjaimon.

A külvilág a testemhez ér,
beszivárog a pórusokon. Nézlek,
miközben a mellkasod zaklatottan
hullámszik, ahogy a hold tömege
magához húzza a nyugtalan tengert.

Aztán már csak az egyértelmű ég,
egy vitorla nélküli árboc magánya,
a cserjék, ahogy uralmuk alá hajtják
az öblöt.

Kimondának minket a szavak,
de a torkukon akadunk.
Föltorlódunk egy megszólalás szűk
keresztmetszetében.

Családi album

(1)

Korántsem bőkezűsége, inkább
arányérzéke lep meg, ahogy eléd
szórja fényét és árnyékait a nap:
kétféle magvat az éhes madaraknak.

Mint egy nyílhegyet, a szemlélődésből
valami kiránt, a sötétedő morajlásban
találsz magad. Az éjszaka még egyszer
nagy levegőt vesz, a parttól visszahúzódik,
mielőtt kiáradna.

(2)

Szakadár napok, kiteszítva terveink
folytonosságából, előrelátásunk
holtterében: ez volt az augusztus,

körmünkre ég a nyár.

A fák zokogása a kertből behallatszik,
összetéveszthetetlen kánonjuk
az ablaküvegen kopog: halott nagyszülők
csontos ujjai, akiknek a lecserélt
zárakhoz senki nem adott kulcsot.

(3)

A szó árnyéka elképzelt hely,
a lebegés alakja a fényt
kitakarja.

A mondatok,
mint fekete fülbemászók,
a papírról eliszkolnak,
lukat rágnak a dobhártyán,
az agyban fészket raknak,
– sose hallgat el többé a ciripelés.

(4)

Nincs más hátra,
mint beköltözni ebbe a zuhanásba,
belakni egyre gyorsuló
emeleteit.

Az üres beszéd vakolatát
levertük, hogy alatta elfeledett
énünkkel találjuk magunkat
szembe, egymásba falazottan.

(5)

A szemgolyók szivacsai felitatják
a látványt színeivel, formáival:
a tárgyak helyén kivágott sablonok.
Mint matricákat egy albumba
– mit ragasztasz beléjük?

(6)

Hol a fogyatékos öcséd?
A verandán? Ki hagyta kint,
miközben leszakadt az ég?
Senkinek nem jutott eszébe
behozni, csak ül, és az eső
a szájába esik, mint egy szökőkútból,
szájából madarak isznak.

Gondoskodás (2021)

Érkezés

Elcsépeztük ezeket a szavakat is,
a gondolatok drága, szálas gabonáját,
és ami a végén megmaradt,
ugyanúgy ránk rohadt,
mint minden télen.

Az istállóból lett nyári konyha
melegét már a csontjaidban érzed,
de itt nem tudni, ki főz, a leves hideg,
és te túl megengedő voltál a sót
és a faggyút illetően.

A falevelek végül megfeketedtek,
szuvas fogak a hóesés szájában.
Nyugtalanosságunk ágai túl sűrűek és sötétek,
hogyan átragyogjon rajtuk
ránk nézve bármi vigasztaló.

Miasszonyunk sárkányai

A cserepet az állatoktól tanultuk:
milyen a kültakaró mint földem,
a vedlés mint a falakról
hámló vakolat.

A pontot, mikor már nem tudni,
hol kezdődik a burkolat, és hol ér véget a pikkely.
Hogy olykor egy nyitva felejtett ablak
csak a bőrlégzés egy ritka formája.

A szabályt, hogy minden homlokzatról
letört, gótikus kőszarkányban
évekkel később is ott rezeg
a hátrahagyott templomharang kongása.

Karavánok

A konténerek és fémkerítések hétköznapijai
várótermek fertőtlenítőfehérjébe oldódtak,
áramvonalas recepcióspultok, vállalkozózöld
kanapék világába. A rutin helyét átvette egyfajta makacs

önfejűség, bár még így se nevezném a tervet vakmerőnek.

Világos volt: ha könnyelműen utat engedek annak, ami pusztá léténél fogva mint csábítás fölkinálkozik, egyetlen elhamarkodott döntés magával ránthatja következmények egész karavánját.

//

Konok voltam végre, és eltökélt.
Tudtam, ha megragadom a kilincset,
és lenyomom, a szoba kirobban a sötétbe.
Kilépek, és nehézkedni kezdek,
húzni az erdő földrajzi közepe felé.

Sugárirányban emlékezetes rések,
gallynyugalom, a zaj meztelensége.
Csak én bírok versemnek hőse lenni,
meg ez a fejjel lefelé fordított üveg pohár
a pozdorjaasztalon: barázdált idegenség.

Vagy a porréteg paradicsomon, barack barnuló,
rothadásnak indult foltjain, ahogy terjed
gyűrű alakban, mint a sóvirág,
az élénkzölden fodrozódó penész.

A gondoskodás az, ahogy a hétköznapiakban
vagyok, de ez köszönőviszonyban sincs
a vesződéssel, mégis megmakacsolja magát
a fa az önkéntelenül kezembe simulóban.

Kiragyog ásóból az ércbánya,
katedrálisból a mészkö, seb tátong
minden teremtés helyén.

//

Megteltem a várossal, visszavágyom
egy őszintébb pazarlásba, ahol a liget
jótékony túltermelés, a bóklászás
büntudat nélkül elherdált idő.

Helyette nyárzáró bankett, orchideák,
fluoreszkáló planktonok csillagszőnyege
a lézerrel mappingelt katedrális
homlokzatán, a magazinokban
termékminták, okos szénvegyületek,
de ami célszerűségével meggyőz,

muskátli, encián, míg a történelem,
mint egy barokk allegória, a romokon kisarjad.

//

Ez a berek lassú hanyatlásával
egy elszalasztott esély, de nem csak az enyém.
Amit kijelölök a térben: duzzadt gócpont,
összefüggéseim besűrűsödnek. Az emlék közepe
hirtelen beroskad, fölcsavarodik körém a völgy.

Nézd, a tavasz jelölői, kampányszerűen,
a szél engedékenyen táguló körei, a centrumban
kisebb rész körülkerítve virágokkal.
Simaságuk rájuk feszül, érdekességük makaacsul
kiáll belőlük, a száraz közlekedődényei,
a szírom igazsága a bimbó helyébe lép, most.

Rekviem Steve Irwinért

(1)

A lagúnákból part menti tavak lesznek.
Ami sós volt, idővel megédesedik.
A vegetációból kiemelkedik
egy domináns faj jövője.

Mikor a Range Roverrel elindulsz a Lakefield
Nemzeti Parkba, magad mögött hagyod
a száraz évszakot – az aszály a folyómedret
repedezett sivataggá szikkasztotta.

De a mangroveerdőkből még
az otthonos rothadásszag árad.
Az ágak közt nyüzsgő sokaság,
családok gazdag rendszertana,
a fészkekben kezdetleges
ivadékgondozás.

Egy mocsárjáró utat tör
az anaerob forráságban.
A propellerzúgásra gémekek és kígyónyakú
madarak rebbennek szét
a légygyökerek közül.

(2)

Elszigetelt terület. A páfrányok tövéből

rálátás nyílik az evolúcióra.
Akik a sárban, poshadt vízben
otthonra letek,
mostanra tüdőt növesztettek,
hogy számonkérjék rajtad
a gátakat, lecsapolt mocsarakat.

Te vagy a hibás. A szemforgató halak
még emlékeznek rá, mikor az őslakosokat
lemészárolták, és helyüket fegyencek
kolóniái foglalták el. De az egykori elitéltek
leszármazottai ma partközelségből is
visszafordítják a menekülők sajkáit.

(3)

Te vagy a hibás. A meggyilkoltak kiáltásait
máig visszhangozza a völgykatlan torka.
A teremtés Álomidejéről mesél, mikor
a formátlan tér fölszakadozott, tárgyakká sűrült.
A dolgok alakot kaptak, születtek korallsügérek,
paradicsommadarak.

(4)

Iszonyú minden ember.
Erszényes hangyász lennél
egy macskacápa álmában.
Fehér, középosztálybeli bőröd
levedlenéd, a szégyent forrasztanád
szarupikkelyekké. Magadra öltened
egy megkínzott földterület kultakaróját.

Bár fognának be kötelekkel
szőke természettudósok az
az üdülőövezetek közelében.
Idomulna együttérzésed, mint a vér
hőmérséklete, a hűvös pocsolyákhoz,
és volna az idő, akárcsak
a keringés iránya, megfordítható.

(5)

Az árnyék a test híre.
A koponya megnyúlt, lapos szerkezetében
a pupillák függőleges hasadéka feketén lebeg:
halott farönk az algászöld vízben.
A pirkadat vak rémülete.

A vízből a bordázott hát

mint kiterjedt szigetcsoport tűnik elő.
Egyedde zsugorodó élőhely,
nyirkos mise en abyme.
De nem vagy közülük való.
Nem ismerheted meg egy kullancs
fenomenológiáját.

A büntudat szökésvonalai
visszavezetnek a testbe.
Ők, akik őshüllők nyomában járnak,
saját nyomaikat is hátrahagyták,
hogy a bennük összegyűlt vízből
most madarak ihassanak.
Darwin, Comte, Spencer fölfűzött
a törzsfajlás Münchhausen-fonalára.

(6)

De a mangroveerdők nem tágitanak.
A mélyben alig hallható csobbanások:
rások mocoognak iszapos üregükben,
míg a part a cserjékbe kapaszkodik,
a hullámozás nehogy elsodorja.

Csak töredéke jut el hozzád
a folytonosságnak, ahogy évezredek alatt
a szárazföld teret nyer a víz rovására.

A muréna mozgása (2023)

A gonoszság története / Az ismert világ térképének újrarajzolása

Apám helyett apám volt a torony.
Bástyafokait a tengeri hegemonia mossa.
Mint szigorú arcélt, kiszögelléseiről föl ismerem
a mór stílusú erkélyeket.

Ifjúkoromról keveset tudni.
A kor igényei szerint matematikát és hajózást tanultam.
Mutatóujjam meghosszabbításaként
segédegyenesek indultak egy kisajátított
fűszerkereskedelem partjaihoz.

November huszadikán egy rajnyi név
fölizott, és átszágulott a várakozáson.
Amíg a portugál zászló alatt megkerültük
a Jóreménység fokát, a Leonidák

türkizre festették a horizontot.

Mit számít kegydíj, birtok, lovagi cím,
ha Mozambikban folyót nevezhetsz el a rézről?
Mit négyszáz hamuvá égett asszony és gyerek,
ha az árbócra kifeszíthetsz egy új,
jövedelmezőbb korszakot?

A gonoszság története / A túra

A majolikahattyú csalódás. Bár a hős csónakját
a történetben egy madár vonja partra,
két vesztes háborút követően talán nem
ez a legideálisabb mítosz egy tartomány
szimbólumainak fölvirágoztatására.

A kijelölt állat kulcsfontosságú: arannyal
vörös selyembe hímezhetjük, üléshezatra, ágytakaróra,
és ez évszázadokkal később is ugyanúgy döntő
hatással lehet a sajtókávézók és tejgazdaságok
bevételére, mint a dél-alpesi lejtők felvonóforgalmára.

Ez már a túra. A honlapon korlátlan idő
jutott szobánként, most mégis kiszúrják a fülünket
az audioguide-dal. Az ágy fullasztó indái,
a kárpit zsúfolt díszítése, szinte érezni,
ahogy a bőrünk alá férkőzik a gótika.

Ha választani lehet áhítat és öldöklés között,
a háborút számúzzuk a festményekre.
De ha anyánk és az erdő között kell döntsünk,
az neveljen föl, akiben kevesebb az együttérzés.

Ez itt az énekesek terme, mögötte rögtön a konyha
beépített sütővel, külön vizesrekesszel a halaknak.
Hagyjuk az ajándékboltot. Még napnyugta előtt
távozzunk a félreértett jelképből.

A gonoszság története / C17H21NO4

i.

Mialatt 1505 áprilisában az inka kokaültetvényeken
a spanyol földesurak kegyetlenségét beitta a talaj,

a kokacserje a rá jellemző bársonyos suhogással
bevonult Európába.

Ezt meséled, miközben ujjaid az üveg hűvös nyakát
ölelik, az üveg a bordázott, fekete ízt:
dupla ostromgyűrű.

Különbéke, mondom, amit a piaccal a hagyomány kötött.
És micsoda előjogok járnak vele.
A név maradt, de a hatóanyag a múlté:
a századelőn kivonták az összetevők közül.

Már csak a cukrok arányán spekulálunk
a kelet-európai változatokban:
miként igazítják a helyi politikai klímához,
időjárási viszonyokhoz.

ii.

A perui ezüstmányászok különös szívóssága
Amerigo Vespuccinak csak idővel tűnt föl.
Az adót a spanyol földesurak akkor már
rég a méregzöld levelekkel fizették.

Szerinted, ami belvillongás az anyaországban,
az fülledt nyugalom a gyarmatokon.
Én pedig Abraham Cowley vagyok,
az angol királyi pár megbízható, diszkrét titkára,
és épp az első írásos feljegyzést készítem
a cserjéről egy vers formájában:

„Ó, Nyugat-Afrika, Mexikó, Kolumbia!
Hol az őserdőben harapni lehet a diverzitást,
S az örökzöldek csúcsa eléri a hat-tíz métert!
Teremj nekünk hosszúkás, tojásdad leveleket,
Sárga virágokat piros erezzel!
Hajts öt tüzözből álló, csoportos termést!
Ó, mályvavirágúak rendje, Ó, pántropikus taxon, Ó!”

iii.

Lemondóan kaparod a címkét, a kacskaringós,
spenceriánus kézírás, a fehér szalagot a piros lemezen.
Sosem tudjuk meg, mik voltak a titkos összetevők
a Sun Trust Bank páncéltermében. Tartalmazták-e
a korzikai fügekaktusz könnyeit, a tűzszalamandra izzadságát.

Hogy milyen egy félbetépett recept újraegyesítése

két sértődésre hajlamos vállalatigazgató között,
és hogy mi ez, ha nem az elvbarátság legszebb
szimbóluma. Közben érezni, ahogy a kóladió fűszeres,
fekete illata keresztülkanyarog a századokon.

iv.

Az ital tükrében az álmatlan Freud,
amint éjjel az Allgemeines Krankenhaus csaknem
valamennyi részlegét bejárja, míg a morfinizmus,
a migrén és az impotencia átmenetileg
csatát veszít a benzoil-ekgonin-metilészter ellen.

Majd a hajóról lekaszálódó '56-os emigránsok
izgatott csapata Camp Kilmernél. Sorban állnak
a kikötő egyetlen kólaautomatája előtt.

És szemünk előtt most csillag alakú autópályák
elkenődő fénycsíkjai a felvizezett atlantai éjszakában.
Varjak a szántóföld barázdái között,
valahol a dunaharaszti palackozóüzem közelében.

Ingamozgás / A polip mint szó behatol a nyelvbe mint tengerbe

A polip mint szó behatol a nyelvbe
mint tengerbe, feltölti a kiáramló víz
helyét, a nyelv igényt formál rá, és így
új piac nyílik számára a tenger jelrendszerében.
Tudjuk, a polipnak előfeltétele a tenger,
a víz összenyomhatatlansága az izmos
úszósáknak. Az állatot hátrafelé pumpáló
mozgása löki a közeg ellenállásával szemben.
A környezeti tényezők formálták olyanná,
amilyen, akárcsak hosszas viselése az elnyűtt
bőrkesztyűt, vagy a szemfüles suszter
üzletpolitikáját a lábbelik kereskedelmi viszonyai.
Végeredményben a polip is áru, a természet
kaján válasza az összenyomhatatlan vízre
a tenger bonyolult cserefolyamatainak
rendszerében. De nem csupán egyetlen
változót kell figyelembe venni, hogyha,
teszem azt, nő az ár, csökken a kereslet.
Megannyi tényező komplex együtt mozgását,
függvények és görbék féktelen táncát
kell követnünk, melyek leginkább elszabadult
polipkarokhoz hasonlítanak. A közeg

megváltoztathatatlansága tehát folyamatos
alkalmazkodást kíván, épp úgy, ahogy a polipembrió
protoplazmájának élő harangjátéka
összehangolódik a hullámokkal.

Újabb versek (2023-)

Inverz rianás

A jég erezete a fagypont alatt
megdermedő szappanbuborékban,
ahogy lelki szemeink előtt szétterjedt:
zúzmara-fehér legyezőpálma-levél.

De mi volna erre a valóság válasza?
Nem lehet, hogy az irodalom sosem a tudástermelés
médiума volt, hanem a légvár-építésé?
És mikor mégis, akkor is csupán a tudomány
használta fel saját történetei elbeszélésére?
A nyelv elvégre egy hely, ahová kilépek,
hogy összeházasítsam a dolgokat a fogalmakkal.

A moziterem zsúfolásig megtelt,
és a vászon olyan volt, akár egy hatalmas,
föltartott tenyér. Tisztelettudóan, szorongva szólt
a fiatal költőnő a nála jóval idősebb, sokszorosan
díjazott íróhoz, öniróniával villantva meg
saját narcizmusát, és a szóban forgó mű motívumai
a terem kupolájának ornamentikájában visszaköszöntek.

Tanulság? Nem kötelessége a művészetnek
a valóságtól venni a mintát. Mire volna akkor a képzelet?
Az inverz rianás, mikor a hártavékony szilánkok
egybefüggő jégpáncéllá zárulnak össze.

A legelő valutája

Tudom, hogy drága. A csökkent forgalmi adó
és az átadási árak változatlansága korrektül
bekalkulálva. Dina szempillája, mint egy százlábú.

Csak a kardántengelyt kell kifizetni, de az is combos lesz.
Az állománycsökkenésért a hanyatló biodiverzitás felel,
gépesítés, műtrágya, növényvédőszer. De Patrik Audija
az árokparton még mindig okádja a füstöt, kattogó,
daráló hang szűrődik ki az ütközésig kitekert kormány

alól, a belső differenciálmű felöli csukló gumiharangja alól:
a zsír helyére víz vagy kosz kenődött.

Gesztenyevörös hát, sötét cseppfoltok a szárnyon,
a fej és a farok hamuszürkébe hajló. Tízszeres nagyításban
a negyvenkét milliméteres frontlencsén a legelő stabil valutája,
cserébe a báméskodásért, rá fordított időért.

A hegyes csőr és a túéles karmok,
mire az autómentő megjön, már nincsenek sehol.
Hazaérünk, és mint egy harapás, besötétedik.
Teríts meg. Valamit biztos elfelejtünk.
Egy makacs elevenség betakarja a leveleket.

Csernobil kutyái

Naponta új szókészlet, adatbázis-telepítés,
föülírás, egy lelkiismeretes szerző számoljon
a papírhiánnyal, a nyomtatáskor keletkező
ózonszennyezéssel, bár még véletlenül sem
a könyvek miatt vágják ki az Amazonas fáit.

A műholdak csak tavaly 28%-os pusztulásról
számoltak be, a fő okok: a mezőgazdaság terjedése,
illegális fa- és ásványkitermelés, infrastrukturális programok.
A globális kapitalizmus nem legyőzte, csupán
ökokrizissé változtatta az osztályharcot.

Bezzeg ötven lovas kapitányunk!
Anno gondolt egyet, és nótáról celluloidra váltott.
A dalok a virágének-frazeológiát sem mellőzték,
nem mintha ettől kegyesebben bántak volna
az ökoszisztémával.

Nyilván, a grafománok reppeljenek.
A clowd: digitális karikatúrája a könyvégetésnek.
Benjamin és Borges továbbra sem leprogramozható,
használjunk is hozzá bárhány hiperhivatkozást.
Az agy ezzel szemben maga a világgönyvtár.

A fa képe tényleg kitakarja a fát,
a térkép lassan elfedi a várost.
Olyanok vagyunk, mint Csernobil kutyái:
evolúciós szándékkal cukin nézünk.